

Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa

Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa

Sisällys

1 Yleistä	2
2 Taustaa	2
3 Määritelmät	3
4 Alkutuotannon toimijan velvollisuudet	3
5 Teurastamotoimijan velvollisuudet	4
6 Tarkastuseläinlääkärin velvollisuudet	6
6.1 Eläinten puhtauden valvonta <i>ante mortem</i> -tarkastuksen yhteydessä	8
6.2 Teurastamotoimijan eläinten puhtautta koskevan omavalvonnan valvonta	9
6.3 Eläinten puhtaus ja eläinsuojelu	10
6.4 Alkutuotannon toimijalle ilmoitettavat tiedot	10
7. Keskeistä lainsäädäntöä ja ohjeita	11
Luokitteluohje	13
Luokan 1 eläin	13
Luokan 2 eläin	17
Luokan 3 eläin	22

Liite I Tarkastuseläinlääkärin ilmoitus aluehallintovirastoon

Viranomaisen toiminnan tulee perustua lainsäädännössä määriteltyyn toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee noudattaa lainsäädännön vaatimuksia. Lainsäädännön soveltamista koskevissa kysymyksissä ratkaisulta on toimivaltaisella valvontaviranomaisella. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuin.

Tässä ohjeessa olevat suorat lainaukset lainsäädäntötekstistä on esitetty värillisellä taustalla, ääriiviivalla muusta tekstistä rajattuna. Ohjeessa esitetyt tulkinnat ovat Eviran näkemyksiä siitä, miten lainsäädäntöä tulisi soveltaa.

1 Yleistä

Tämän ohjeen tarkoituksena on ohjata ja yhdenmukaistaa tarkastuseläinlääkärien tekemää nautojen puhtauden valvontaa teurastamoissa. Ohjeessa on käsitelty lainsäädännön vaatimuksia teuraseläinten puhtaudelle, teurastamon eläinten puhtautta koskevalle omavalvonnalle sekä tarkastuseläinlääkärien suorittamalle valvonnalle. Lisäksi ohjeessa on nautojen puhtauden arvioinnin avuksi valokuvia. Vaikka ohje on tarkoitettu tarkastuseläinlääkäreille, myös muut viranomaiset, alkutuotannon toimijat ja teurastamotoimijat voivat hyödyntää sitä. Ohjetta voi soveltaa myös muiden teuraseläinten kuin nautojen puhtauden valvontaan.

2 Taustaa

Teuraseläinten puhtaudesta on säädetty Euroopan unionin lainsäädännössä ja Suomen kansallisessa lainsäädännössä. Koska teuraseläinten likaisuus on sekä elintarvikehygieeninen että eläinten hyvinvointiin liittyvä ongelma, asiasta on säädetty sekä elintarvike- että eläinsuojelulainsäädännössä (lainsäädäntöluettelo sivulla 11). Lainsäädäntö asettaa velvoitteita alkutuotannon toimijoille, teurastamotoimijoille ja tarkastuseläinlääkäreille.

Naudat voivat kantaa taudinaiheuttajia, kuten salmonellaa tai enterohemorraagista *Escherichia colia* (EHEC), oireettomasti suolistossaan. Suolistosta bakteereja erittyy ajoittain ulosteisiin. Salmonellojen esiintyvyys suomalaisissa naudoissa on vähäistä. Sen sijaan EHEC-bakteeria eristetään säännöllisesti suomalaisilta naudoilta mm. teurastamoilla tehtävän seurannan yhteydessä. Ihmiselle EHEC-bakteerin infektiivinen annos on erittäin pieni. Erityisesti lapsille ja vanhuksille tartunta voi olla hengenvaarallinen.

Likaisen eläimen hygieeninen teurastaminen on vaikeaa, sillä ulostetta ja ulosteperäisiä taudinaiheuttajia kulkeutuu teurastuksen aikana helposti ruhoon. Myös viereiset ruhot voivat saastua likaisesta eläimestä lähtevän pölyn välityksellä tai välineiden ja pintojen välityksellä puutteellisen työskentelyhygienian seurauksena. Likaisten eläinten aiheuttamien elintarvikeeturvallisuusvaarojen vuoksi Euroopan unionin elintarvikehygienialainsäädäntö säätelee tiukasti teuraseläinten ja ruhojen puhtautta. Euroopan komissio on puolestaan käynnistänyt vuonna 2014 nautojen teurastushygienian parantamiseksi hankkeen, jossa etsitään eri jäsenmaissa käytössä olevia parhaita käytäntöjä teurastushygienian parantamiseksi ja jaetaan niistä tietoa muille jäsenmaille. Useassa jäsenmaassa käytössä oleva teuraseläinten puhtauden arviointi ja luokittelu on valittu hankkeessa yhdeksi parhaista teurastushygieniaa edistävästä käytännöistä. Muita hankkeessa tämän ohjeen laadintaan mennessä valittuja parhaita käytäntöjä ovat ruhokontaminaation seurantajärjestelmät ja karvojen ajelu likaisilta eläimiltä.

Likainen karvapeite heikentää naudan hyvinvointia. Naudan karvaan ja ihoon lujasti tarttunut lanta aiheuttaa naudalle kipua ja voi rikkoa ja tulehduttaa eläimen ihon. Likainen karvapeite haittaa myös naudan lämmönsäätelyä.

3 Määritelmät

Tässä ohjeessa tarkoitetaan:

- 1) **alkutuotantopaikalla** alkuperätilaa, alkutuotantotilaa tai eläinten pitopaikkaa, josta eläin lähetetään teurastamoon;
- 2) **alkutuotannon toimijalla** toimijaa, tuottajaa, eläimen omistajaa tai haltijaa, joka pitää tai kasvattaa eläimiä ja lähettää niitä teurastettavaksi;
- 3) **teurastamolla** kotieläinten tai tarhatun riistan teurastamoa tai pienteurastamoa, tai poroteurastamoa;
- 4) **teurastamotoimijalla** teurastustoimintaa harjoittavaa elintarvikealan toimijaa.

4 Alkutuotannon toimijan velvollisuudet

Yleinen elintarvikehygieniasetus 852/2004

Liite I, A osa

4. Eläimiä kasvattavien, pyytävien tai metsästävien tai eläinperäisten alkutuotannon tuotteiden tuotantoa harjoittavien elintarvikealan toimijoiden on toteutettava seuraavat asianmukaiset toimenpiteet tarpeen mukaan:

--

- c) teuraaksi vietävien eläinten ja tarpeen mukaan tuotantoeläinten puhtaus varmistetaan niin pitkälti kuin mahdollista;

--

Eläinsuojelulaki 247/1996

3 § Yleiset periaatteet

-- Lisäksi eläintenpidossa on edistettävä eläinten terveyden ylläpitämistä sekä otettava huomioon eläinten fysiologiset tarpeet ja käyttäytymistarpeet. --

4 § Eläinten pitopaikka

Eläimen pitopaikan on oltava riittävän tilava, suojaava, valoisa, puhdas ja turvallinen sekä muutoinkin tarkoituksenmukainen ottaen huomioon kunkin eläinlajin tarpeet. --

5 § Eläinten hoito

Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylättyä. Eläimen on saatava riittävästi sille sopivaa ravintoa, juotavaa ja muuta sen tarvitsemaa hoitoa. --

Eläinsuojeluasetus 396/1996

1 § Yleiset vaatimukset

-- Pitopaikassa tulee voida ylläpitää puhtautta ja hyvää hygieniää ja siellä olevat eläimet on voitava tarkastaa ja hoitaa vaikeuksitta.

Pitopaikka ei saa vahingoittaa eläintä eikä vaarantaa sen terveyttä. --

4 § Pitopaikan puhtaana- ja kunnossapito

Eläimen pitopaikka on pidettävä puhtaana.

--

8 § Terveystä ja hyvinvoinnista huolehtiminen

Hoidossa olevan eläimen terveydestä ja yleisestä hyvinvoinnista sekä eläimen puhtaudesta ja sen tarvitsemasta muusta keuhonhoidosta on huolehdittava.

Valtioneuvoston asetus nautojen suojelusta 592/2010**3 § Pitopaikan yleiset vaatimukset**

Nautojen pitoon tarkoitettujen eläinsuojien ja karsinoiden sisäpintojen sekä nautojen pitoon tarkoitettujen varusteiden ja laitteiden on oltava helposti puhtaana pidettäviä ja tarvittaessa desinfioitavissa. – –

Nautojen pitoon tarkoitettujen eläinsuojat, parret, karsinat, varusteet ja laitteet on pidettävä puhtaina ja tarvittaessa desinfioitava. – –

Elintarvikelainsäädännön mukaan alkutuotannon toimijan tulee varmistaa teuraseläinten puhtaus ja tarpeen mukaan myös tuotantoeläinten puhtaus. Lisäksi teurastamoja koskeva lainsäädäntö edellyttää, että teurastamoon tuotavien eläinten tulee olla puhtaita. Paras tapa vaikuttaa teuraseläinten puhtauteen on ennaltaehkäistä niiden likaantuminen alkutuotantopaikalla mahdollisimman hyvin. Likaantumista voidaan estää esimerkiksi riittävällä kuivituksella ja lannanpoistolla, oikeanlaisilla lattia- ja parsirakenteilla, sopivalla ravinnolla sekä pitämällä eläinten karvapeitteet lyhyinä. Ohjeita eläinten likaantumisen torjuntaan on saatavilla Eläinten terveys ETT ry:n kotisivuilla: <http://www.ett.fi/sisalto/nautojen-hyvinvointiohjeita>. Jos eläimet kuitenkin pääsevät likaantumaan, ne olisi mahdollisuuksien mukaan puhdistettava alkutuotantopaikalla ennen niiden lähettämistä teurastamoon, esimerkiksi ajamalla karvat, harjaamalla tai pesemällä. Jos eläimet pestään, niiden tulisi antaa kuivua ennen kuljetusta teurastamoon, koska lika leviää märästä karvapeitteestä erityisen helposti ruhoon. Puhdistustoimenpiteissä tulee huomioida eläin- ja työsuojelunäkökohdat. Koska eläinten puhdistus voi olla käytännössä hankalasti toteutettavissa, on likaantumisen ennaltaehkäisy erittäin tärkeää.

Eläinsuojelulainsäädäntö edellyttää, että eläimen pitopaikka pidetään puhtaana ja myös eläimen puhtaudesta huolehditaan. Teuraseläinten huomattava likaisuus viittaa eläinsuojelulainsäädännön rikkomiseen alkutuotantopaikalla. Tarkastuseläinlääkäri tekee likaisista teuraseläimistä ilmoituksen aluehallintovirastoon, mikä johtaa alkutuotantopaikan eläinsuojelutarkastukseen.

Eläinten puhtautta alkutuotantopaikalla valvoo kunnan elintarvikevalvontaviranomainen osana alkutuotantopaikan elintarvikelainsäädännön mukaista valvontaa. Lisäksi eläinten puhtautta alkutuotantopaikalla valvotaan eläinten hyvinvointia koskevien valvontojen yhteydessä.

5 Teurastamotoimijan velvollisuudet**Eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygieniasetus 853/2004**

Liite II, II jakso: HACCP-PERIAATTEISIIN PERUSTUVIEN MENETTELYJEN TAVOITTEET

1. Teurastamoja hoitavien elintarvikealan toimijoiden on varmistettava, että heidän asetuksen (EY) N:o 853/2004 5 artiklan yleisten vaatimusten mukaisesti toteuttamansa toimenpiteet täyttävät vaara-analyysissä tarpeelliseksi katsotut vaatimukset ja 2 kohdassa mainitut erityisvaatimukset.
2. Menettelyjen on taattava se, että jokainen teurastamoihin hyväksytty eläin tai tarvittaessa eläinerä täyttää seuraavat edellytykset:

--
d) se on puhdas;

- 3. Jos elintarvikealan toimija ei pysty täyttämään jotain 2 kohdassa lueteltua vaatimusta, hänen on ilmoitettava siitä virkaeläinlääkärille ja toteutettava aiheelliset toimenpiteet.

Liite III, I jakso, IV LUKU: TEURASTUSHYGIENIA

Kotieläiminä pidettyjen sorkka- ja kavioläinten teurastustoimintaa harjoittavien elintarvikealan toimijoiden on varmistettava seuraavien vaatimusten täytyminen.

- 4. Eläinten on oltava puhtaita.

Laitosasetus 795/2014

Liite 2 ERI TOIMIALOJEN LAITOSTEN RAKENTEELLISET JA TOIMINNALLISET LISÄVAATIMUKSET

Luku 1. Yleiset lisävaatimukset teurastamoille ja riistan käsittelylaitoksille

1.5 Eläinten vastaanottoa ja lihantarkastusta koskevat toiminnalliset lisävaatimukset

1. Teurastamotoimija ei saa tuoda teurastamoon eläimiä, jotka ovat niin likaisia, että teurastushygienia vaarantuu. Jos eläinten likaisuus havaitaan vasta teurastamossa, tulee teurastamotoimijan puhdistaa eläin tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin teurastushygienian varmistamiseksi.

Liite 3 LAITOKSEN OMAVALVONTA

Luku 1. Omavalvonta

1.1. Yleiset omavalvontaa koskevat lisävaatimukset

5. Toimijan on säilytettävä omavalvonnan tallenteita vähintään kaksi vuotta, ja vähintään vuosi elintarvikkeen viimeisen käyttöpäivän tai parasta ennen -päivän jälkeen.

Luku 2. Eri toimialojen omavalvonnan tukijärjestelmien erityisvaatimukset

2.1. Kotieläiminä pidettävien sorkka- ja kavioläinten teurastamo ja pienteurastamo

2. Kuvaus eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygieniasetuksen liitteen II jakson II mukaisesta eläinten tunnistamisesta, niiden terveyden, hyvinvoinnin ja puhtauden varmistamisesta, sairaiksi epäiltyjen eläinten erottamisesta sekä tulosten ilmoittamisesta tarkastuseläinlääkärille. Kuvauksen on tarvittaessa sisällettävä ohjeet siitä, miten lantaisten eläinten hygieeninen teurastus varmistetaan.

Euroopan unionin lainsäädäntö velvoittaa teurastamotoimijat varmistamaan HACCP-periaatteisiin (vaarojen arviointi ja kriittiset hallintapisteet) perustuvilla menettelyillä, että teurastamoon hyväksytyt eläimet ovat puhtaita. Jos teurastamoon on vastaanotettu likainen eläin, teurastamotoimijan tulee ilmoittaa asiasta tarkastuseläinlääkärille. Lisäksi teurastamotoimijan tulee ryhtyä aiheellisiin korjaaviin toimenpiteisiin.

Teurastamotoimija vastaa sekä omilla eläinkuljetuksillaan että sopimuskuljettajien kuljetuksilla tuotavien eläinten puhtaudesta. Teurastuseläinten puhtauden arvioinnin perusteella teurastamotoimija ratkaisee, voiko eläimen teurastaa hygieenisesti

Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa

sellaisenaan, vaatiiko hygieeninen teurastus korjaavia toimenpiteitä vai onko eläin niin likainen, ettei sitä voi laitoksessa käytössä olevien korjaavien toimenpiteidenkään jälkeen teurastaa hygieenisesti. Viimeksi mainitun kaltaisia eläimiä ei tule tuoda teurastamoon. Teurastamotoimijan tulisi varmistua siitä, että myös sopimuskuljettajat ovat tietoisia kuljetukseen otettavien eläinten puhtausvaatimuksista. Jos teurastamotoimija toteaa, että liian likaisia eläimiä tuodaan teurastamoon, tai että eläimet likaantuvat liikaa kuljetuksen aikana, teurastamotoimijan tulisi puuttua asiaan.

Teurastamon omavalvontasuunnitelmaan tulee sisältyä kuvaus teuraseläinten puhtauden varmistamisesta ja kuvaus siitä, kuinka tulokset ilmoitetaan tarkastuseläinlääkärille. Teurastamon omavalvonnan kuvauksesta tulisi ilmetä ainakin milloin eläinten puhtaus arvioidaan, kuka arvioinnin tekee ja miten. Omavalvonnan kuvauksen tulisi sisältää eläinten likaisuudelle rajat, joiden mukaan eläinten teurastuskelpoisuus määritellään. Lisäksi mahdolliset korjaavat toimenpiteet, kuten eläinten pesu tai karvojen ajelu, tulisi olla kuvattu. Jos eläimet pestään, niiden tulisi antaa kuivua ennen teurastusta, koska lika leviää märästä karvapeitteestä erityisen helposti ruuhon. Jos teurastamotoimija ei pysty puhdistamaan teurastettavia eläimiä, olisi omavalvonnassa kuvattava, kuinka likaiset eläimet teurastetaan hygieenisesti ja kuinka elintarvikkeiden turvallisuus varmistetaan. Hygieniasta ja elintarvikkeiden turvallisuudesta voidaan huolehtia esimerkiksi teurastamalla likaiset eläimet hidastetulla linjanopeudella päivän viimeisinä, nylkemällä likaiset eläimet selkäpuolelta aloittaen ja ohjaamalla eläinten ruhot ja elimet kuumennuskäsittelyyn. Myös toimintatavat tilanteessa, jossa hygieeninen teurastaminen ei ole mahdollista, olisi kuvattava. Esimerkiksi kuvaus siitä, miten erittäin likainen eläin poistetaan linjasta tilanteessa, jossa eläimen likaisuus havaitaan esimerkiksi navetan valaistuksen puutteen tai karsinarakenteiden vuoksi vasta tainnutuksen jälkeen.

Teurastamotoimijalla on oltava kirjanpito toteuttamastaan omavalvonnasta. Kirjanpito on säilytettävä vähintään kaksi vuotta.

6 Tarkastuseläinlääkärin velvollisuudet

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetus 854/2004

Liite I, II jakso, I luku: TARKASTUSTULOISTA ILMOITTAMINEN

1. Virkaeläinlääkärin on pidettävä kirjaa tarkastutuloksista ja arvioitava niitä.
2. a) Jos tuloksista käy ilmi tauti tai tila, jolla voi olla vaikutusta kansanterveyteen tai eläinten terveyteen taikka eläinten hyvinvoinnin vaarantumiseen, virkaeläinlääkärin on ilmoitettava asiasta elintarvikealan toimijalle.
b) Kun kyse on alkutuotantoa koskevasta ongelmasta, virkaeläinlääkärin on ilmoitettava asiasta eläinten alkuperätilan hoitavalle eläinlääkärille, eläinten alkuperätilasta vastaavalle elintarvikealan toimijalle (edellyttäen, että tällainen tieto ei vaikuta oikeudellisiin seuraamuksiin) sekä tarvittaessa eläinten alkuperätilan tai metsästysalueen valvonnasta vastaavalle toimivaltaiselle viranomaiselle.
c) Jos kyseiset eläimet on kasvatettu toisessa jäsenvaltiossa tai yhteisön ulkopuolisessa maassa, virkaeläinlääkärin on ilmoitettava asiasta laitoksen sijaintijäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle. Toimivaltaisen viranomaisen on toteutettava asianmukaiset toimenpiteet sovellettavan yhteisön lainsäädännön mukaisesti.
3. Tarkastusten ja kokeiden tulokset on tallennettava asianmukaisiin tietokantoihin.

Liite I, II jakso, III luku: ELÄVIÄ ELÄIMIÄ KOSKEVAT PÄÄTÖKSET

3. Virkaeläinlääkärin on todennettava, että elintarvikealan toimijan asetuksen (EY) N:o 853/2004 mukaista velvoitetta noudatetaan, varmistaakseen, että eläimiä, joiden nahan tai karvan kunto on sellainen, että lihan saastumisriski teurastuksen aikana on liian korkea, ei teurasteta ihmisravinnoksi, ellei niitä ensin puhdisteta.

Liite I, II jakso, V luku: LIHAA KOSKEVAT PÄÄTÖKSET

1. Liha on todettava ihmisravinnoksi kelpaamattomaksi, jos:
--
s) siinä näkyy likaa taikka ulosteperäistä tai muuta saastumista;

Toimeenpanoasetus 2074/2005**Liite I, II jakso, II luku ALKUPERÄTILALLE ANNETTAVA PALAUTE**

1. Virkaeläinlääkäri voi käyttää lisäyksessä vahvistettua asiakirjamallia kirjatessaan asiaankuuluvat tarkastustulokset, jotka on ilmoitettava tilalle, jossa eläimiä kasvatettiin ennen teurastusta samassa jäsenvaltiossa, asetuksen (EY) N:o 854/2004 liitteessä I olevan II jakson I luvun mukaisesti.
2. Toimivaltainen viranomainen on vastuussa asiaankuuluvien tarkastustulosten ilmoittamisesta silloin, kun eläimet kasvatetaan toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevalla tilalla, ja hänen on täytettävä lisäyksessä oleva asiakirjamalli sekä lähettävän että vastaanottavan maan kielellä.

Lihantarkastusasetus 590/2014**7 § Lihantarkastus 3 mom.**

Tarkastuseläinlääkärin on todennettava, että teurastamotoimija on täyttänyt eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygieniasetuksen liitteen II jaksojen II ja III velvoitteet.

8 § Lihan arvostelu

-- Lisäksi tarkastuseläinlääkäri voi määrätä lihan käsittelylle erityisehtoja muulloinkin, jos hän katsoo, että se on elintarviketurvallisuuden vuoksi tarpeen. --

13 § Tarkastuseläinlääkärin lihentarkastuskirjanpito

Tarkastuseläinlääkärin kirjanpidosta on käytävä ilmi:

--

3) eläinten hyvinvointiin liittyvät toimenpiteet;

--

9) lihentarkastukseen liittyvät muut toimenpiteet, ilmoitukset viranomaisille ja alkutuotannon toimijalle annetut tiedot;

--

Kirjanpitoa on säilytettävä 10 vuotta.

14 § Tarkastuseläinlääkärin todentamiskirjanpito

Tarkastuseläinlääkärin on valvottava teurastamotoimijan toimintaa otannan perusteella. Tarkastuseläinlääkärin on pidettävä kirjaa suorittamastaan valvonnasta sekä toimenpiteistään epäkohtien poistamiseksi seuraavien asioiden osalta:

--

4) eläinten puhtauden varmistaminen;

--

Kirjanpitoa on säilytettävä 10 vuotta.

15 § Lihentarkastukseen liittyvä tarkastuseläinlääkärin ilmoittamisvelvollisuus 1 mom.

-- Eläinten hyvinvointiin liittyvistä ilmoituksista säädetään eläinsuojelulain (247/1996) 41 §:ssä.

16 § Alkutuotannon toimijalle ilmoitettavat tiedot

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetuksen liitteen I jakson II luvussa I ja toimeenpanoasetuksen liitteen I luvussa II säädetään tarkastuseläinlääkärin velvollisuudesta ilmoittaa alkutuotannon toimijalle merkittävistä elintarviketurvallisuuteen, eläintauteihin ja eläinten hyvinvointiin vaikuttavista löydöksistä.

Liite 1 LIHANTARKASTUS**Luku 6. Alkutuotannon toimijalle ilmoitettavat tiedot**

1. Tarkastuseläinlääkärin on ilmoitettava alkutuotannon toimijalle silloin kun toimijan eläimissä on todettu muita kuin tavanomaisia lihantarkastuslöydöksiä, jotka liittyvät elintarviketurvallisuuteen, eläinten hyvinvointiin tai eläintauteihin.
2. Tarkastuseläinlääkärin on toimitettava toisesta jäsenvaltiosta teurastukseen tulleita eläimiä koskeva palaute viipymättä käyttäen toimeenpanoasetuksen liitteen I palautemallia.
3. Tarkastuseläinlääkärin on annettava lihantarkastuspäätös elintarvikelain 43 a §:n mukaisesti. Silloin kun teurastamotoimija on lain tarkoittama asianosainen, jolle lihantarkastuspäätös toimitetaan, on tarkastuseläinlääkärin varmistettava, että teurastamotoimija toimittaa lihantarkastuspäätöksen tiedot ja muut lainsäädännön edellyttämät tiedot alkutuotannon toimijalle.

Eläinsuojelulaki 247/1996**41 § Ilmoitukset 2 mom.**

Jos tarkastuseläinlääkäri epäilee, että tätä lakia taikka sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä taikka lopetusasetusta on rikottu teuraseläimiä toimittavassa eläintenpitoyksikössä, hänen on ilmoitettava asiasta sille aluehallintovirastolle, jonka toimialueella eläintenpitoyksikkö sijaitsee.

Valvonta-asetus 882/2004**54 artikla Säännösten noudattamatta jättämisestä seuraavat toimet**

1. Kun toimivaltainen viranomainen toteaa, että säännöksiä ei noudateta, sen on toteutettava toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että toimija korjaa tilanteen. Päättyessään toimenpiteistä toimivaltaisen viranomaisen on otettava huomioon säännösten noudattamatta jättämisen luonne sekä se, missä määrin kyseinen toimija on aiemmin jättänyt noudattamatta säännöksiä.

6.1 Eläinten puhtauden valvonta *ante mortem* -tarkastuksen yhteydessä

Tarkastuseläinlääkärin tulee valvoa, ettei teurastamotoimija teurasta niin likaisia eläimiä, että lihan saastumisriski teurastuksen aikana olisi liian korkea. Teurastettavien eläinten puhtautta valvotaan *ante mortem* -tarkastuksen yhteydessä. Tarkastuseläinlääkärin tulee arvioida, onko teurastamotoimija noudattanut elintarvikelainsäädännössä teurastettavien eläinten puhtaudelle asetettuja vaatimuksia ja onko alkutuotantopaikalla noudatettu eläinsuojelulainsäädäntöä. Tämän ohjeen lopussa olevaa kuvallista luokitteluohjetta voidaan käyttää apuna eläinten puhtauden valvonnassa. Löydösten kirjaamiseen voidaan käyttää Eviran ohjeen 16002 mukaisia koodeja.

Jos tarkastuseläinlääkäri havaitsee *ante mortem* -tarkastuksen yhteydessä eläimen olevan niin likainen, ettei sitä voi teurastaa hygieenisesti, eläintä ei hyväksytä teurastukseen. Luokitteluohjeen mukaiseen luokkaan 3 (erittäin likainen) kuuluvat

eläimet tulee hylätä *ante mortem* -tarkastuksessa. Jos eläimen likaisuutta ei ole havaittu *ante mortem* -tarkastuksessa esimerkiksi valaistuksen puutteen tai karsinarakenteiden vuoksi ja eläimen likaisuus havaitaan vasta tainnutuksen jälkeen, eläin tulee hylätä ja poistaa linjasta.

6.2 Teurastamotoimijan eläinten puhtautta koskevan omavalvonnan valvonta

Tarkastuseläinlääkärin tulee arvioida omavalvontasuunnitelmassa kuvattujen eläinten puhtautta ja hygieenistä teurastamista koskevien toimenpiteiden sopivuus, riittävyys ja toteuttamiskelpoisuus laitoksessa. Tarkastuseläinlääkärin velvollisuus on lisäksi todentaa teurastamotoimijan omavalvonnan toimivuus. Vastuu elintarvikeeturvallisuudesta ja teurastamoon tuotujen likaisten eläinten edellyttämien korjaavien toimenpiteiden suorittamisesta on teurastamotoimijalla. Teurastamotoimijan tulee itse huomata likaiset eläimet omavalvonnassaan, ilmoittaa niistä tarkastuseläinlääkärille ja aloittaa korjaavat toimenpiteet.

Teurastamotoimijan eläinten puhtautta koskevan omavalvonnan vaatimustenmukaisuus todennetaan otannalla. Vertaamalla teurastamon navetan eläinten puhtautta teurastamotoimijan tätä koskevaan kirjanpitoon tarkastuseläinlääkäri voi todentaa omavalvonnan asianmukaisuutta. Tarkastuseläinlääkärin tulee myös todentaa, että teurastamoon vastaanotetuista likaisista eläimistä on ilmoitettu ja että suunnitellut korjaavat toimenpiteet suoritetaan asianmukaisesti. Tarkastuseläinlääkärillä on oltava kirjanpito suorittamastaan todentamisesta. Kirjanpito on säilytettävä 10 vuotta.

Elintarvikelainsäädännön nojalla tehtävän eläinten puhtauden valvonnan tulokset kuuluvat valvontatietojen julkistamisjärjestelmä Oivan piiriin. Teurastamoon vastaanotettavien eläinten puhtautta arvioidaan kohdassa 9.3 "Eläinten kuljettaminen", ja elävien eläinten erottelu ja teurastusjärjestelyt arvioidaan kohdassa 9.7 "Teurastamolle tuotujen eläinten erottelu."

Jos teurastamotoimijan omavalvonta ei ole riittävää, tarkastuseläinlääkärin on käynnistettävä elintarvikelain mukaiset valvontatoimenpiteet. Tarkastuseläinlääkärin tulee kirjata teurastuseläinten puhtautta koskevassa omavalvonnassa havaitsemansa epäkohdat. Erittäin likaisista eläimistä on hyvä ottaa valokuvia, jotka liitetään valvontakirjanpitoon. Pienistä epäkohdista, jotka eivät heikennä elintarvikeeturvallisuutta, annetaan teurastamotoimijalle huomautus. Elintarvikeeturvallisuutta heikentävistä epäkohdista teurastamotoimijalle annetaan joko kehoitus tai määräys. Elintarvikeeturvallisuutta vaarantavien epäkohtien korjaamisesta tulee aina antaa määräys. Samoin, jos teurastamotoimija ei noudata määräajassa epäkohdasta aiemmin annettua korjauskehoitusta, asiasta annetaan määräys. Hallinnollisten pakkokeinojen käyttöä on ohjeistettu Eviran ohjeessa 100011 "Opas elintarvikelain mukaisten hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä elintarvikevalvonnassa."

Tarkastuseläinlääkärin tulee huomioida, että hän voi kohdistaa elintarvikelain mukaisia valvontatoimenpiteitä ainoastaan teurastamotoimijaan. Teurastamotoimija on kuitenkin vastuussa myös sopimuskuljettajien teurastamolle tuomien eläinten puhtaudesta. Tarkastuseläinlääkärin tulee valvoa, että teurastamotoimija on puuttanut asiaan, jos kuljettaja tuo liian likaisia eläimiä teurastamoon. Lisäksi jos tarkastuseläinlääkäri katsoo, että teurastamon tekemät toimenpiteet likaisen eläimen

teurastuksessa ovat elintarvikeeturvallisuuden takaamiseksi riittämättömiä, tarkastuseläinlääkäri voi määrätä likaisesta eläimestä saatavan lihan kuumennuskäsittelyyn tai hylätä ruhon ja elimet.

6.3 Eläinten puhtaus ja eläinsuojelu

Lihantarkastusasetuksessa ja eläinsuojelulaissa säädetään tarkastuseläinlääkäriin ilmoittamisvelvollisuudesta. Jos tarkastuseläinlääkäri epäilee, että teuraseläinten alkutuotantopaikalla on rikottu eläinsuojelulainsäädäntöä, hänen tulee ilmoittaa epäilystään siihen aluehallintovirastoon, jonka toimialueella alkuperätila sijaitsee. Ilmoituksesta aluehallintovirastoon tulisi ilmetä seuraavat asiat:

- Eläimen omistajan nimi
- Tilatunnus
- Pitopaikan osoite
- Naudan (nautojen) EU-tunnus (tunnukset)
- Epäilty tai todettu hyvinvointiongelma
- Päivämäärä, jolloin hyvinvointiongelma havaittiin
- Tarkastuseläinlääkäriin virkapaikka, virka-asema ja yhteystiedot

Ilmoitus aluehallintovirastoon voidaan tehdä esimerkiksi sähköpostilla vapaamuotoisesti tai käyttäen tämän ohjeen liitteenä olevaa Eviran lomaketta.

Tarkastuseläinlääkäriin tulee aina tehdä ilmoitus aluehallintovirastoon tämän ohjeen lopussa olevan luokitteluohjeen mukaiseen luokkaan 3 (erittäin likainen) kuuluvasta eläimestä. Luokan 3 eläin on likainen vatsaan tai kylkiin asti. Lantaa on tarttunut kiinni eläimen karvoihin ja ihoon (lantapanssari) laajalla alueella tai useammalla pienellä alueella. Ilmoitus aluehallintovirastoon tulee tehdä myös sellaisesta luokan 2 (likainen) eläimestä, jonka likaisuus antaa aiheen epäillä, että eläimen alkuperätilan olosuhteet saattavat olla eläinsuojelulainsäädännön vastaiset. Esimerkiksi tapauksissa, joissa samalta tilalta on tullut useita luokan 2 (likainen) eläimiä joko samanaikaisesti tai toistuvasti, tai eläimellä on laaja, kylkiin asti ulottuva lantaisuusalue. Aluehallintovirastoon tulee ilmoittaa tilalta tulleiden luokan 2 (likainen) ja luokan 3 (erittäin likainen) eläinten määrä. Tarkastuseläinlääkäriin olisi hyvä valokuvata ainakin erittäin likaiset eläimet ja liittää valokuvat valvontakirjanpitoonsa.

Eläinten hyvinvointiin liittyvät toimenpiteet ja ilmoitukset viranomaisille tulee sisällyttää valvontakirjanpitoon. Tarkastuseläinlääkäriin tulee pitää kirjaa aluehallintovirastoon tekemistään ilmoituksista. Kirjanpito on säilytettävä 10 vuotta.

6.4 Alkutuotannon toimijalle ilmoitettavat tiedot

Teuraseläinten likaisuus heikentää sekä elintarvikeeturvallisuutta että eläinten hyvinvointia. Koska alkutuotannon toimijalle tulee ilmoittaa merkittävistä elintarvikeeturvallisuuteen, eläintauteihin ja eläinten hyvinvointiin vaikuttavista löydöksistä, tarkastuseläinlääkäriin tulee varmistua, että teurastamotoimija toimittaa tiedon luokkien 2 (likainen) ja 3 (erittäin likainen) eläimistä lihan tarkastuspäätöksen mukana alkutuotannon toimijalle.

7. Keskeistä lainsäädäntöä ja ohjeita

Ohje pohjautuu alla olevaan lainsäädäntöön. Lainsäädäntömuutokset tulee ottaa huomioon.

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 178/2002 elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta sekä elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä (yleinen elintarvikeasetus)
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1464690385576&uri=CELEX:02002R0178-20140630>
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 852/2004 elintarvikehygieniasta (yleinen elintarvikehygieniä-asetus)
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1464690489109&uri=CELEX:02004R0852-20090420>
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 853/2004 eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä (eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygieniä-asetus)
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1464690593960&uri=CELEX:02004R0853-20160401>
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 854/2004 ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden virallisen valvonnan järjestämistä koskevista erityissäännöistä (eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetus)
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1464690639532&uri=CELEX:02004R0854-20150101>
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 882/2004 rehu- ja elintarvikelainsäädännön sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevien sääntöjen mukaisuuden varmistamiseksi suoritetusta virallisesta valvonnasta (valvonta-asetus)
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1464690681840&uri=CELEX:02004R0882-20140630>
- Komission asetus (EY) N:o 2074/2005 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 soveltamisalaan kuuluvia tuotteita sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004 mukaisen virallisen valvonnan järjestämistä koskevien täytäntöönpanotoimenpiteiden vahvistamisesta, poikkeuksen tekemisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 852/2004 sekä asetusten (EY) N:o 853/2004 ja (EY) N:o 854/2004 muuttamisesta (toimeenpanoasetus)
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1464690730045&uri=CELEX:02005R2074-20160101>
- Elintarvikelaki 23/2006
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060023>
- Eläinsuojelulaki 247/1996
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960247>
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus 795/2014 laitosten elintarvikehygieniasta (laitosasetus)
<http://mmm.fi/lainsaadanto/elaimet-elintarvikkeet-ja-terveys/lainsaadanto/i-rekisteri>

Elintarvikehygieniayksikkö

Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa

- Maa- ja metsätalousministeriön asetus 590/2014 lihentarkastuksesta (lihentarkastusasetus)
<http://mmm.fi/lainsaadanto/elaimet-elintarvikkeet-ja-terveys/lainsaadanto/j-rekisteri>
- Eläinsuojeluasetus (396/1996)
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960396>
- Valtioneuvoston asetus nautojen suojelusta 592/2010
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100592>

Aiheeseen liittyviä Eviran ohjeita:

- Eläimen elävänä tarkastaminen (*ante mortem* -tarkastus) osana lihentarkastusta 16028
https://www.evira.fi/globalassets/tietoa-evirasta/lomakkeet-ja-ohjeet/elintarvikkeet/laitokset/liha/eviran_ohje_16028_1.pdf
- Elintarvikeketjutietojen toimittaminen ja valvonta 16005
https://www.evira.fi/globalassets/tietoa-evirasta/lomakkeet-ja-ohjeet/elintarvikkeet/laitokset/liha/eviran_ohje_16005_4.pdf
- Ohje lihan arvostelusta lihentarkastuksen yhteydessä 16002
https://www.evira.fi/globalassets/tietoa-evirasta/lomakkeet-ja-ohjeet/elintarvikkeet/laitokset/liha/eviran_ohje_16002_2.pdf
- Elintarvikehuoneiston riskiperusteinen valvonta 16044
<https://www.evira.fi/globalassets/tietoa-evirasta/lomakkeet-ja-ohjeet/elintarvikkeet/elintarvikehuoneistot/elintarvikehuoneiston-riskiperusteinen-valvonta.pdf>
- Elintarvikehuoneiston omavalvonnan riskiperusteinen valvonta 16043
https://www.evira.fi/globalassets/tietoa-evirasta/lomakkeet-ja-ohjeet/elintarvikkeet/elintarvikehuoneistot/eviran_ohje_16043.pdf
- Opas elintarvikelain mukaisten hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä elintarvikevalvonnassa 100011
https://www.evira.fi/globalassets/tietoa-evirasta/julkaisut/opaat/opas_elintarvikelain_mukaisten_hallinnollisten_pakkokeinojen_kaytosta_elintarvikevalvonnassa_fi.pdf
- Elintarvikevalvontatietojen Oiva-julkistamisjärjestelmä 10504
<https://www.evira.fi/globalassets/tietoa-evirasta/lomakkeet-ja-ohjeet/elintarvikkeet/elintarvikehuoneistot/elintarvikevalvontatietojen-oiva-julkistamisjarjestelma.pdf>
- Oiva-arviointiohje 9.3 Eläinten kuljettaminen
- Oiva-arviointiohje 9.7 Teurastamolle tuotujen eläinten erottelu
https://www.oivahymy.fi/files/attachments/fi/oiva/oiva-arviointiohjeet_hyvaksytyt_18.12.2015.pdf

Yksikön nimi (Arial 8)

Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa

LUOKITTELUOHJE

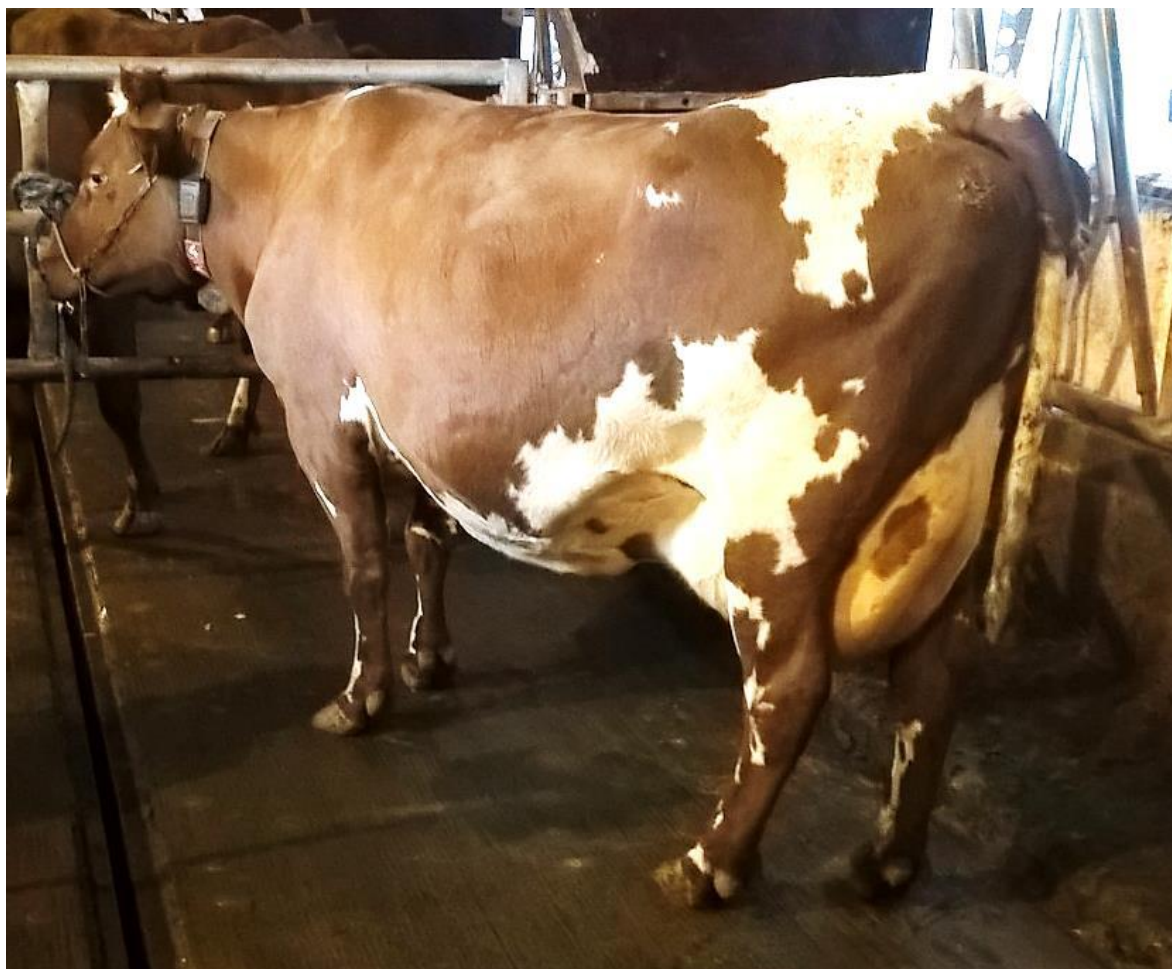
Luokitteluohe

Eläimet luokitellaan niiden puhtauden perusteella kolmeen luokkaan:

- Luokka 1: puhdas tai hieman likainen
- Luokka 2: likainen
- Luokka 3: erittäin likainen

Luokan 1 eläin

Luokkaan 1 kuuluva eläin on puhdas tai vain hieman likainen. Hieman likaisella eläimellä likaa on vain pienellä alueella. Likaantunut alue voi olla laajempi, jos likaa on vain ohuelti, kevyesti karvoihin tarttuneena. Eläin voidaan teurastaa hygieenisesti noudattaen teurastamossa normaalisti käytettäviä työtapoja. Esimerkkikuvia luokkaan 1 kuuluvista eläimistä:

Kuva 1-1 Puhdas eläin

Yksikön nimi (Arial 8)

Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa

LUOKITTELUOHJE

Kuva 1-2 Hieman likainen eläin. Eläimellä on likaa vain pienellä alueella.

Yksikön nimi (Arial 8)

Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa
LUOKITTELUOHJE

Kuva 1-3 Puhdas eläin

Yksikön nimi (Arial 8)

Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa
LUOKITTELUOHJE

Kuva 1-4 Hieman likaisia eläimiä. Eläimillä on likaa pientä aluetta laajemmalla alueella, mutta likaa on ohuelti, vain kevyesti karvoihin tarttuneena.

Yksikön nimi (Arial 8)

Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa

LUOKITTELUOHJE

Luokan 2 eläin

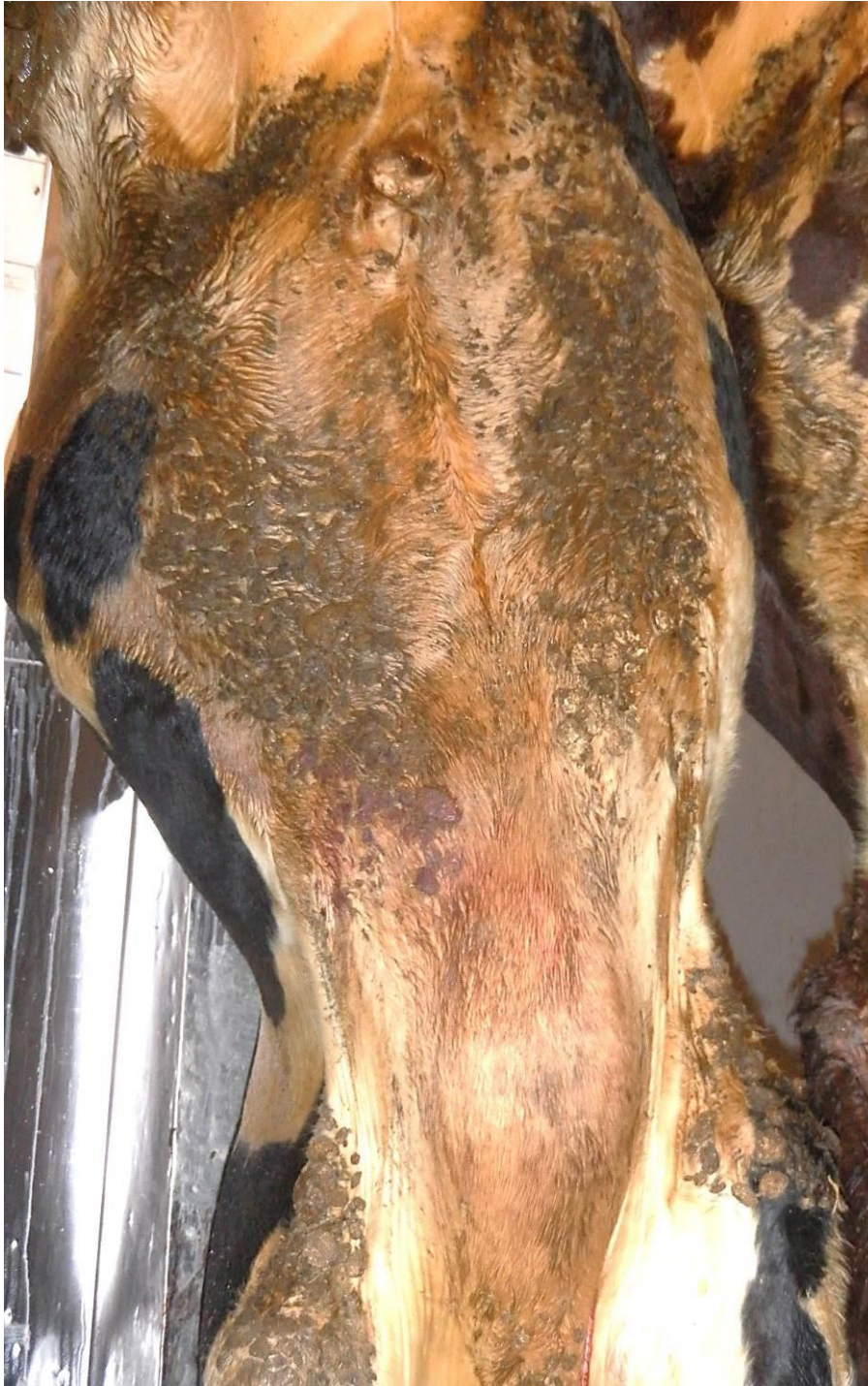
Luokkaan 2 kuuluva eläin on selvästi likainen. Eläin on likainen, kun sillä on likaa vatsaan tai kylkiin asti ulottuvalla alueella, tai eläimessä on useita pienempiä likaisia alueita. Eläimen hygieeninen teurastaminen vaatii teurastamolta ylimääräisiä toimenpiteitä, jotta voidaan välttää lihan saastuminen. Esimerkkikuvia luokkaan 2 kuuluvista eläimistä:

Kuva 2-1 Likainen eläin. Eläimen likaisuusalue ulottuu vatsaan ja kylkiin asti.

Yksikön nimi (Arial 8)

Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa
LUOKITTELUOHJE

Kuva 2-2 Likainen eläin. Eläimellä on lähes yhtenäinen likaisuusalue vatsassa.

Yksikön nimi (Arial 8)
Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa
LUOKITTELUOHJE

Kuva 2-3 Likainen eläin. Eläimellä on yhtenäinen vatsaan ja kylkiin asti ulottuva likaisuusalue.

Yksikön nimi (Arial 8)
Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa
LUOKITTELUOHJE

Kuva 2-4 Likainen eläin. Eläimellä on yhtenäinen vatsaan ja kylkiin asti ulottuva likaisuusalue.

Yksikön nimi (Arial 8)
Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa
LUOKITTELUOHJE

Kuva 2-5 Likainen eläin. Eläimen likaisuusalue ulottuu vatsaan ja kylkiin asti.

Yksikön nimi (Arial 8)

Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa

LUOKITTELUOHJE

Luokan 3 eläin

Luokkaan 3 kuuluva eläin on erittäin likainen. Likaisuusalue ulottuu vatsaan tai kylkiin asti, ja eläimellä on lantapanssaria laajalla alueella tai useammalla pienellä alueella. Luokkaan 3 kuuluvia eläimiä ei saa ottaa vastaan teurastamoon. Luokan 3 eläimet hylätään *ante mortem* -tarkastuksessa. Esimerkkikuvia luokkaan 3 kuuluvista eläimistä:

Kuva 3-1 Erittäin likainen eläin. Eläimen likaisuusalue ulottuu vatsaan ja kylkiin asti, ja eläimellä on lantapanssaria laajalla alueella.

Yksikön nimi (Arial 8)

Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa
LUOKITTELUOHJE

Kuva 3-2 Erittäin likainen eläin. Eläimellä on lantapanssaria laajalla alueella.

Yksikön nimi (Arial 8)

Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa
LUOKITTELUOHJE

Kuva 3-3 Erittäin likainen eläin. Eläimellä on lantapanssaria laajalla alueella.

Liite I Tarkastuseläinlääkärin ilmoitus aluehallintovirastoon

Ilmoituksen numero

ELÄIMEN ALKUPERÄ

Eläimen omistajan nimi
Tilatunnus
Eläimen pitopaikan osoite
Aluehallintovirasto, jonka alueella eläimen pitopaikka sijaitsee

ELÄIMEN TUNNISTETIEDOT

Laji
Tunnistusmerkintä*)

*) naudan/nautojen EU-tunnus/tunnukset

TIEDOT EPÄILLYSTÄ/TODETUSTA HYVINVOINTIONGELMASTA

Päivämäärä, jolloin mahdollinen hyvinvointiongelma havaittiin	
Eläinten lukumäärä, joita ilmoitus koskee	Tilalta tulleiden eläinten lukumäärä yhteensä (jos tiedossa)
Kuvaus hyvinvointiongelma	

Teurastamo	Tarkastuseläinlääkärin nimi
Tarkastuseläinlääkärin puhelinnumero, sähköpostiosoite ja virka-asema	

